

ELEKTRONİK KONİŞMENTO UYGULAMASINDAKİ GÜNCEL GELİŞMELER

Prof. Dr. Huriye KUBİLAY¹

ÖZ

Türk hukukunda, elektronik taşıma senedi olarak Elektronik Konişmento 7 Temmuz 2012 tarihinden itibaren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun (m. 1526(2)) kapsamına sokulmuştur. Türk Ticaret Kanununun yanında bu kanundan önce veya sonra elektronik senetlerle alakalı olarak Elektronik İmza Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun gibi bir çok kanun yürürlüğe sokulmuştur.

Dünyada deniz ticaretine uygulanan çeşitli uluslararası standartlar bulunmaktadır. IMO Kuralları, Elektronik Ticaret Hakkında Model Kanun – MLEC ve Rotterdam Kuralları elektronik konişmentoyla alakalı uluslararası standartları belirlemektedir. Bu makalede the Bill of Lading Electronic Registry Organization (BOLERO), @GlobalTrade, TradeCard Platform, World Customs Organisation / WCO, Electronic International Trade Single Window (ITSW) and American President Lines (APL) Electronic Services gibi elektronik konişmento uygulaması yaratan sistemler açıklanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Elektronik konişmento, deniz ticareti, uluslararası standartlar

ABSTRACT

In Turkish Law, Electronic Bill of Lading, as an electronic transportation document, has acquired its legal framework with Turkish Commercial Code,

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Ticaret hukuku Anabilim Dalı Başkanı

numbered 6102 which has entered into force on July 7, 2012 (the Article 1526 (2)). Besides Turkish Commercial Code, many acts such as, Electronic Signature Act, Turkish Code of Obligation, Act on Regulation of Electronic Commerce and Turkish Criminal Code which have entered into force before of after the promulgation of Turkish Commercial Code, numbered 6102 relating to the electronic document.

There are many international standards which have been applied to maritime trade around the World. IMO Rules, Model Law on Electronic Commerce – MLEC and the Rotterdam Rules stipulate international standards concerning Electronic Bill of Lading. In this Article, systems for enforcement of Electronic Bill of Lading such as, the Bill of Lading Electronic Registry Organization (BOLERO), @GlobalTrade, TradeCard Platform, World Customs Organisation / WCO, Electronic International Trade Single Window (ITSW) and American President Lines (APL) Electronic Services will be briefly explained.

Key words: Electronic Bill of Lading, maritime trade, international standards

I. GENEL OLARAK

Konişmento, deniz yoluyla eşya taşınması alanında kullanılan senetlerden biridir (6102 sayılı TTK, m.1228-1241). Konişmento, taşıyan veya onu temsilen kaptan ya da acente tarafından düzenlenen bir kıymetli evraktır². Türk Ticaret Kanunu'nun 1230'uncu maddesinin kenar başlığı olan “*Kıymetli evrak olma niteliği*” de göz önünde bulundurulduğunda³ konişımentonun kıymetli evrak niteliğinde bir senet olduğu sonucuna varılır⁴. Konişmento emtiayı temsil eden ve ibrazı karşılığında emtianın teslim edileceği taahhüdünü içeren bir kıymetli

² Poroy, R. - Tekinalp, Ü.: *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, B. 21, İstanbul 2013, par. 7.7.

³ Türk Ticaret Kanunu'nun 1534. maddesi, 1. fıkrası uyarınca; maddelerin kenar başlıkları metne dâhildir.

⁴ Bozer, A. - Göle, C.: *Kıymetli Evrak Hukuku*, B. 6, Ankara 2017, s. 479.

evrak olarak nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilir (TTK m.1228/3)⁵. Konışmento, temel ilişkiyi oluşturan navlun sözleşmesinden bağımsız olup; sözleşmenin varlığından, geçerliliğinden ve hükümlerinden soyutlandığı halde içerdiği yükün taşınmak üzere teslim alındığı ve yüklendiği sebebinden soyutlanmadığı için *illi kıymetli evrak* niteliğindedir⁶.

Elektronik konışmento, Türk Hukukunda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yasal altyapıya kavuşmuştur (TTK m.1526 (2)).

Uygulamada kullanılmakta olan başlıca elektronik taşıma belgeleri;

- ESS CargoDocs ve
- Bolero Bill of Lading (BBL)'dir.

II. ELEKTRONİK KONİŞMENTONUN ÖZELLİKLERİ

Elektronik konışmentonun özellikleri şöyle sıralanabilir;

Elektronik konışmento, kağıt konışmento (*paper Bill of Lading*) ile aynı hukuki statüde olup, aynı işlevleri haizdir (Kural 11, CMI Rules for Electronic Bill of Lading). INCOTERMS 2010⁷ Kurallarında Kullanılan Terimlerin Açıklaması'nda, elektronik kayıt veya işlemin bir veya daha fazla elektronik mesajdan oluşan bilgi seti olduğu ve uygulanabildiği ölçüde eşdeğer kağıt belge ile aynı işleve sahip olduğu belirtilmektedir⁸. Incoterms'in önceki versiyonlarında elektronik veri değişimi (Electronic Data Interchange/EDI) mesajları tarafından ikame edilebilecek belgelerin neler olduğu ismen belirtilmekteydi. Incoterms 2010 Kurallarının A1/B1 maddelerine göre, elektronik iletişim araçları, taraflar bu konuda anlaşığı veya mutad olduğu

⁵ Konışmento, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre hamile yazılı düzenlenememekteydi. Poroy - Tekinalp, par. 124.

⁶ Poroy - Tekinalp, par. 26.

⁷ Incoterms 2010, 01.01.2011'de yürürlüğe girmiştir.

⁸ Incoterms 2010, 17.

ölçüde, kağıt iletişim belgeleri ile aynı etkiyi sağlar. Bu düzenleme, Incoterms 2010'un yürürlük süresi boyunca elektronik iletişimin evrimine olanak tanıyacaktır⁹.

Elektronik konişmento, kağıt konişmento gibi delil olarak kullanılabilir (Hukuk Muhakemeleri Kanunu, m.199)¹⁰. Elektronik konişmento, istenildiğinde kağıt konişmentoya dönüştürülebilmektedir.

P&I Klüpleri Uluslararası Grubu (The International Group of P&I Clubs), aşağıdaki iki elektronik sistem kapsamında yük taşınmasında doğabilecek sorumlulukları teminat altına almayı kararlaştırmıştır;

- ESS trading system –DSUA 2013.1, ve
- Bolero International Limited (Circular 16/10 Electronic (Paperless) Trading Systems).

III. UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SINIRLAMALAR

Elektronik konişmento uygulamasında karşılaşılan sınırlamalar, üyelerin ve altyapının sınırlanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik nedeniyle, hakların doğumu ve devri hususunda elektronik platformlar genellikle, yalnızca kayıtlı kullanıcıların işlem yapabileceği kapalı sistemler olarak oluşturulmuşlardır. Bu şekildeki üyelik sınırlaması engeli sisteme üye olan araçlar vasıtasıyla aşılabilir. Taşıma belgelerinin ve sigorta belgeleri, ihracat belgeleri, kalite, miktar ve orijin sertifikaları gibi diğer belgelerin elektronik olarak düzenlenme ve devredilme zorunluluğu altyapısal engel oluşturabilir.

⁹ Incoterms 2010, 14.

¹⁰ Kubilay, H. - Akıntürk, E.: *Elektronik Konişmento*, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2001, s. 333, 342.

İşlemler yapılırken *siber riskler/ticari riskler*” (*cyber-risks - business risks*) olarak adlandırılan bazı spesifik riskler ortaya çıkabilir. Virüs riski, elektronik sistemlerde alışılmışın dışında yolların kullanılması (*hacking*) veya bilgi hırsızlığı, spesifik risklere örnek verilebilir. Elektronik suçlardan veya elektronik yetersizliklerden kaynaklanan bu riskler sigorta şirketleri tarafından çeşitli sigorta poliçeleri ile teminat altına alınır (Örneğin, Elektronik İmza Kanunu’nun 13üncü maddesinde düzenlenen Zorunlu Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı Mali Sorumluluk Sigortası¹¹). Taşıyan ve sistem operatörleri arasındaki kullanıcı anlaşmaları gizlilik yükümlülüklerini içerir ve bu yükümlülüklerin ihlal edilmesi sorumluluklara yol açabilir.

IV. ULUSLARARASI STANDARTLAR

A) IMO/CMI KURALLARI

1- Genel Olarak

1990 yılında, IMO/CMI (*International Maritime Organization / Comité Maritime International*) tarafından elektronik konişmento için özel bir tescil modeli (Rules for Bills of Lading) önerilmiştir. Bu Kurallar Türk Hukuk Sistemi tarafından da örnek alınmıştır. Kurallar, ancak, taraflarca taşıma sözleşmesine dahil edildikleri takdirde uygulanır¹².

Sistem, elektronik konişmentonun meşru hamilini teşhis etmek için “*Özel Anahtar*” (*Private Key*) olarak anılan bir şifrenin kullanılmasını gerektirir. Şifre,

¹¹ “Bu sigorta ile; ulusal veya uluslararası düzeyde nitelikli elektronik sertifika, zaman damgası ve elektronik imzalarla ilgili hizmetleri sağlayan Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısının (ESHS) Elektronik İmza Kanunundan doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu oluşan, nitelikli elektronik sertifika sahibi kişi veya kuruluşların ve üçüncü şahısların uğrayacağı zararlara ilişkin sorumluluğu, sözleşmede belirlenen zorunlu sigorta limitlerine kadar teminat altına alınmıştır. Bu sigorta, sigortalıya karşı yapılan talepler sonucundaki yasal giderler için de teminat verir.” Zorunlu Sertifika Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, A.1.

¹² Kubilay - Akıntürk, 343.

sadece yükleten ve taşıyan tarafından bilinir ve elektronik konişmento devredildiğinde, *özel anahtar* iptal edilir ve yeni hamil için yeni bir şifre oluşturulur (Kural 4). Geçerli bir Özel Anahtar’a erişim, yükletene (veya her müteakip hamile) yük üzerinde münhasıran “Kontrol ve Devir Hakkı” verir (Kural 7).

Kontrol ve devir hakkı, yükün taşıyandan teslimini talep etme hakkını, gönderileni belirleme veya mevcut gönderileni değiştirme, Kontrol ve Devir Hakkını başkasına devretme hakkını içerir (Kural 7 (a)). Kural 3, veri iletimi ve değişimi için tarafların davranışlarının belirli standartlarla yönetilmesini düzenlemekte olup, taraflar tüm kullanıcılar için kabul edilebilir herhangi bir ticari veri değişimi metodunu kullanmakta serbesttir. Kural 10, elektronik konişmentonun, evrak halindeki konişmentoya dönüştürülmesine izin verir. Bu durumda Özel Anahtar iptal edilir.

Kural 11’e göre, taraflar, taşıma sözleşmesinin onaylanmış elektronik veriden elde edilen bir yazı ile kanıtlanmasını gerektiren bir ulusal hukuk veya uygulamayı kararlaştırabilirler. Kural, tarafların, sözleşmenin yazılı olmadığı savunmasını öne sürmeme hususundaki yükümlülüklerini saklı tutar. Böylece, Kural 11 bir “*estoppel*” oluşturmaktadır.

2- Modelin avantajları ve dezavantajları

a) *Avantajlar*

Taşıyan, teslim etme borcu altında olacağı kargonun son alıcısının kimliği hakkında bilgi sahibi olur ve teslim yükümü altında olacağı yük alacaklısının kimliği hakkında kanıt sahibi olur. Elektronik mesaj geleneksel konişmentoya benzer kanıt işlevlerini yerine getirir.

Yeni hamil, elektronik konişmentoyu kabul etmeden önce elektronik dokümantasyonu inceleme fırsatına sahip olacaktır, kabul etmediği takdirde yük üzerinde kontrol ve devir hakkını elde etmeyecektir. Sistem, teorik olarak onu kullanmak isteyenlere açıktır¹³.

b) Sakıncalar

IMO/CMI Kuralları aşağıdaki gerekçelerle eleştirilmektedir¹⁴ : Sistemi yönetecek kapsamlı bir yapı oluşturmada başarılı olunamamıştır. Kurallar, fiili taşımalarda taşıyanların kendi alanları ile ilgili sorumluluğunu tanımlamamaktadır. Taşıma sözleşmesine göre haklar ve sorumluluklar, Lahey Kuralları, Lahey-Visby Kuralları ve Hamburg Kuralları veya ulusal hukuklar da dahil olmak üzere uygulanabilir taşıma sözleşmelerinin hükümlerine göre belirlenecektir.

Kurallar, sistemin hata yapması durumunda sorunun nasıl giderileceği hususunda herhangi bir yol göstermemektedir. Kurallar, şifrelerin ve dijital imzaların kullanılması suretiyle oluşacak sahtekarlıklara karşı oldukça güvensiz olduğu gerekçesi ile de tenkit edilmektedir.

B) ELEKTRONİK TİCARET HAKKINDA MODEL KANUN (MODEL LAW ON ELECTRONIC COMMERCE -MLEC)

Elektronik Ticaret Hakkında Model Kanun UNCITRAL tarafından hazırlanmış ve 12 Haziran 1996 tarihinde Komisyon tarafından kabul edilmiştir¹⁵. Elektronik Ticaret Hakkında Kanun; genel olarak elektronik ticaret ve yük taşınması olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

¹³ Goldby, M.: *Electronic Documents in Maritime Trade*, 2013, s. 150, 6.65, 138.

¹⁴ Goldby, 150, 6.65.

¹⁵ Detaylı açıklama hakkında bkz. Kubilay - Akıntürk, 350.

Bu Kanun'un karakteristik özellikleri; elektronik iletişimlerin yazılı belgeye eşdeğerde olduğunun ve teklik olgusunun kabul edilmiş olmasıdır. Teklik olgusu ile bir hak veya yükümlülüğün bir kişiye verilmiş olmasını, başka bir kişiye verilmemesini ifade eder.

Kanun, aynı amaçla, aynı anda iki iletişim aracının kullanılmasını engellemektedir. Kanun, elektronik konişmentonun kullanılması halinde, Lahey-Visby Kuralları veya Hamburg Kuralları'nda konişmentoyu düzenleyen kuralların uygulanmasına olanak vermektedir.

C) THE ROTTERDAM RULES

Haziran 2009'da imzalanmış olan bu Sözleşme'ye Türkiye taraf değildir. MLEC "veri mesajları (*data messages*)" terimine yer verilmekte iken, Rotterdam Kuralları'nda, "elektronik iletişim (*electronic communications*)" ve "elektronik kayıtlar (*electronic records*)" terimleri kullanılmaktadır. Rotterdam Kuralları'nda "konişmento (*bill of lading*)" veya "denizyolu ile taşıma senedi (*sea-waybills*)" yerine "taşıma senedi (*transport document*)" ve "elektronik taşıma kaydı (*electronic transport record*)" terimleri tercih edilmektedir.

Rotterdam Kuralları, kağıt konişmento ile ilgili çeşitli hükümler içermektedir. Paralel hükümler elektronik bir kayıt kullanıldığında aynı işlevlerin yerine gelmesini sağlamaktadır¹⁶. Taşıyanın veya yükletenin rızası olduğu takdirde, elektronik taşıma kaydı, her yönüyle kâğıt belgeye eş değerde sayılır (m. 8).

Devredilebilir bir elektronik taşıma belgesinin düzenlenmesi, kaydın, yapıldığı andan geçerliliğinin sona erdiği ana kadar münhasır kontrol (*exclusive control*) konusu olan usule uygun olarak düzenlendiğini ifade eder (m. 1 (21)). Devredilebilir elektronik taşıma kaydının devri, kayıt üzerindeki münhasır

¹⁶ Goldby, 158, 6.84.

kontrol yetkisinin devri anlamına gelir (m.1 (22)). Hamil (*holder*) devredilebilir bir elektronik taşıma kaydının lehine düzenlendiği veya devredildiği kişiyi ifade eder.

V. ELEKTRONİK KONİŞMENTO UYGULAMASINDAKİ SİSTEMLER

Aşağıdaki sistemler finansal tedarik zincirinin otomasyonu için öncülük eden sistemlerdir:

A) KONİŞMENTO ELEKTRONİK TESCİL KURULUŞU / *BILL OF LADING ELECTRONIC REGISTRY ORGANIZATION* (BOLERO)

1- Genel Olarak

BOLERO¹⁷, BBL adlı bir elektronik konişmento (e-B/L) hizmeti sunar. Dünya üzerinde elektronik konişmentonun yaygın olarak kullanıldığı günümüzde, sistemin BOLERO gibi bir merkezi tescil kuruluşuna ihtiyacı olup olmadığı hala tartışılan bir konudur.

BOLERO, kullanıcı olmak isteyen bankalar ve ortaklıklar için kurulum masraflarını azaltmak suretiyle diğer altyapılarla ortaklaşa kullanımı başarabilecek tarzda tasarlanmıştır. BOLERO, kesintisiz işlem çözümlerinin (*straight - through processing / STP solutions*) tasarlanmasında öncülerden biridir.

BOLERO, Birleşmiş Milletler Yönetim, Ticaret ve Taşıma için Elektronik Veri Değişimi Kuralları gibi açık standartlara dayanmaktadır (UN/EDIFACT) and XML), BOLERA, Dünya Bankalararası Mali Telekomünikasyon (SWIFT) işbirliği halinde, patentli hukuki altyapı ve güvenli mesaj sistemini işletir.

¹⁷ BOLERO hakkında detaylı bilgi için bkz. 348-350.

2- BOLERO OPEN4TRADE

“BOLERO OPEN4TRADE”, BOLERO’nun iletişim altyapısıdır. Özellikle aşağıdaki hususları gerçekleştirmek üzere tasarlanmıştır;

- Güvenlik,
- Garantili ticari bilgi değişimi,
- Hukuken bağlayıcı ticari dokümanlar.

3- BOLERO OPEN4TRADE’in Unsurları:

- Kurallar Kitabı (*Rulebook*)
- Bolero Senet Tescili (*Bolero Title Registry* (BTR))
- Bolero Merkez Mesajlaşma Platformu (*Bolero Core Messaging Platform* (BCMP))
- Ortak Çalışma Ortamı (*The Collaboration Libraries*)
- Uyum makinası (*A compliance engine*)

4- BOLERO4BUSINESS

Çoklu banka yönetimi uygulamaları için kapsamlı bir kurulum sağlayan “BOLERO4BUSINESS” aşağıdaki işlemlerle ilgili bir web uygulamasıdır;

- Akreditif,
- Garantiler,
- Doküman Koleksiyonları,
- Elektronik sunumlar.

5- BOLERO CORE MESSAGING PLATFORM (BCMP)

Bolero Merkez Mesajlaşma Platformu (*Bolero Core Messaging Platform* (BCMP)) özellikle ticari veri değişimi için tasarlanmıştır.

B) @GLOBALTRADE

Global Trade Corporation (GTC) tarafından işletilen bir platformdur. Bir yazılım tasarımıdır ve 2002 Toronto, Kanada'da geliştirilmiş ve uygulanmaya başlamıştır.

Platform, uluslararası ticaret tedarik zincirinin yönetimi için merkez olarak faaliyet göstermektedir. Platform, belgeli kredi işlemlerinin başlatılması, işleyişi ve tamamlanması amacıyla kullanılabilir. 2010 yılında, GTC, ortaklıklar ticari finans onay belgesi için SWIFTReady¹⁸ ruhsatı almıştır. Böylece, @GlobalTrade, SWIFT MT798 mesajlarının kullanılması suretiyle ortaklıklarla bankalar arasındaki iletişimde kullanılabilir. Bu sistem, uyumlu olmayan belge olaylarının sayısının azalmasını sağlayacaktır.

C) TRADECARD PLATFORM

TradeCard hizmeti, New York'da 1999 yılında kurulmuştur. İlk zamanlarda, ticari işlemlerin otomasyonunda elektronik deniz taşıma senedinin kullanılmasına izin verilmiştir. İlk zamanlardaki hizmetler arasında, elektronik yükleme belgelerinin satıcı tarafından freight forwarder ile birlikte yaratılmasına izin verilmesi de görülmektedir.

TradeCard hizmeti, TradeCardÜyelik Anlaşması'ndaki (*TradeCard Membership Agreement*) kurallara tabidir. İthalatçı/alıcı ve ihracatçı/satıcı, üyelik anlaşması yaparak TradeCard kullanıcıları olarak tescil edilirler. İşlemlerle bağlantılı her finansal kuruluş "anlaşmanın üçüncü kişi lehdarı" olarak kabul edilir. Sistem hatalara karşı güvenliği sağlamak üzere yüksek düzeyde şifreleme kullanır.

¹⁸ SWIFT Hizmet Ortakları SWIFT Sertifikalı uzmanlarla danışmanlık hizmetleri veren akredite edilmiş ortaklıklardır. SWIFTReady hakkında Bkz. <http://www.cis-eu.net/?pg=72#> (Erişim tarihi: 0.03.2017)

Sonraki adımda, satıcının ihracat öncesi finansmanı için kullanacağı elektronik satın alma talimatı oluşturulur. Daha sonra satıcı, taşıma, sigorta ve kontrol için talimatlarla birlikte bir yük çeki listesi hazırlar ve *freight forwarder*'a gönderir. Yük *forwarder*'a teslim edildiğinde fatura, taşıma senedi ve diğer belgeler hazırlanmıştır. Sistem'in veri tabanı, orijinal kaynaktan bilgi kullanmak suretiyle gerekli her türlü ticari ve diğer belgeyi üretmek yeterliliğine sahiptir. Böylece, belgelerdeki farklılıklardan kaynaklanan gecikmeler önlenmiş olacaktır.

Çeki listesi ve fatura hazırlandıktan ve satıcı tarafından onaylandıktan sonra, satıcının, belge uyumu üzerine ödemeyi alacağını garanti eden bir ödeme güvencesi elektronik satın alma talimatına eklenecektir. Sistem, akreditiften önemli ölçüde daha ucuz olarak işlemektedir ve akreditiftekilerle aynı düzeyde garantilere sahip olunmadığından akreditiften daha az güvenli fakat bir açık hesaptan daha güvenli olduğu düşünülmektedir.

2009'dan itibaren TradeCard zamanla, çoklu-işletme işbirliği çözümünü geliştirmiş, şirketlerin global işlemleri bir bütün olarak görmesine yardımcı olacak şekilde ve tüm ticari verileri tek aktarma merkezinde düzene koymasına izin vererek, işlem sürecinin görünürlüğünü artırarak ve alıcıların, tedarikçilerin ve mali kuruluşların ayrı alıcılar ve satıcılardan çok ortak iş yapan gerçek bir ticari taraflar ağı gibi davranmalarını sağlamaktadır.

TradeCard's bulut-temelli platform elektronik olarak belgeleri sevk eder, eşleştirir ve depo eder¹⁹. Sistem, altmıştan fazla ülkede kullanılmaktadır ve otuzbeşten fazla dilde destek vermektedir. GOLDBY'e göre, bu konudaki yasal altyapının ve bu alanda uluslararası en iyi uygulamaların zamanla ortaya çıkması umulmaktadır²⁰.

¹⁹ Goldby, 287, 10.32.

²⁰ Goldby, 288, 10.32.

D) DÜNYA GÜMRÜK ÖRGÜTÜ (*WORLD CUSTOMS ORGANISATION / WCO*)

WCO, Türkiye'nin taraf ülkelerden biri olduğu Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesi ve Uyumlaştırılması Hakkında Uluslararası Sözleşme'nin / *International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures* (The Kyoto Convention) (Gözden geçirilmiş Sözleşme 3 Şubat 2006'da yürürlüğe girmiştir), hazırlanmasına öncülük etmiştir.

Geçici Standart 7.4. kağıt doküman yerine alternatif olarak elektronik ticari yöntemler için de ulusal mevzuatı, elektronik onaylama yöntemlerini ve elektronik ticari teknikler aracılığıyla gümrükler tarafından veri paylaşımını ve verinin saklanması öngörmektedir.

E) ELEKTRONİK ULUSLARARASI TİCARET PLATFORMU / *ELECTRONIC INTERNATIONAL TRADE SINGLE WINDOW (ITSW)*

Platform, uluslararası ticaretin tüm idari yönleriyle ele alınmasında verimliliği artırmak için tüm idari kurumlarla ve diğer hükümet birimleri ile bağlantı halindedir (Örneğin, sınırda, acil durumlarda ve gümrük zorunluluklarının yerine getirilmesinde seçilmiş hedef malların güvenlik taraması).

Platform, farklı amaçlar için farklı idari birimlerden ayrı ayrı bilgi alma ihtiyacı olan tacirlerin gereksinimlerinin temin edilmesini sağlar. Birleşmiş Milletler, Ticareti Kolaylaştırma ve Elektronik Ticaret Avrupa Merkezi Ekonomik Komisyonu (UN/CEFACT), Temmuz 2005'de Ticaret ve Hükümet arasında Etkin Veri Değişimini Geliştirmek için tek platformun tesisi için Tavsiye ve Rehber çıkarmıştır.

F) AMERICAN PRESIDENT LINES (APL) ELEKTRONİK HİZMETLERİ

2005 yılında kendi ofisini açan APL Türkiye, 2011 yılında İzmir ve Mersin ofislerinin açılmasıyla müşterilerinin ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmaktadır. İstanbul (Ambarlı / Haydarpaşa), İzmir (Alsancak), Mersin, Gebze (Evyap) ve Gemlik limanlarından hizmet veren APL Türkiye, Uzak Doğu, Güney Doğu Asya, Kuzey Asya, Hindistan / Pakistan bölgesi, Ortadoğu, Japonya, Avustralya, Amerika bölgelerine hizmet sunmaktadır. Böylece, müşterilerin, gelişmiş yük takip sistemiyle yükleme bilgilerine ve APL konişmentooya anlık erişimi mümkün olabilmektedir²¹.

VI. TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK KONİŞMENTO

Elektronik konişmento, elektronik taşıma belgesi ve elektronik sigorta poliçesi 01 Temmuz 2012 yılında yürürlüğe giren yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (m. 1526 (2)) ile Türk Hukuku'na girmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yanısıra bu Kanun'dan önce ve sonra yürürlüğe giren birçok mevzuat bulunmaktadır. Başlıca yasal mevzuat şöyledir;

5070 sayılı ve 2004 tarihli Elektronik İmza Kanunu;

Bu Kanun'da güvenli elektronik imza (m.4), elektronik sertifika hizmet sağlayıcı (m.8), yükümlülükleri (m.10), yasal sorumlulukları (m.13) ve yabancı elektronik sertifikalar (m.14) tanımlanmaktadır.

5809 sayılı ve 2008 tarihli Elektronik İletişim Kanunu

Türk Borçlar Kanunu, 6098 (Kabul tarihi: 11.01.2011).

²¹ APL Türkiye hakkında bkz. <http://www.apl.com/wps/portal/apl/apl-home/about-us>
Erişim tarihi: 09.03.2017.

“Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.” (m.14). “Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur” (m.15).

2015 tarihli Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

2004 tarihli Türk Ceza Kanunu;

Kanun bilişim suçlarına ilişkin hükümler içermektedir. İdari birimler ve gümrük makamları yönünden bakıldığında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın, dış ticareti kolaylaştıracak elektronik sistemleri uygulamaya koydukları görülmektedir²².

SONUÇ

Elektronik konişmento uygulamasının dünya üzerinde hızla yaygınlaştığı, geliştirilen sistemlerle daha az maliyetle ve daha güvenle uygulamada kullanıldığı görülmektedir. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Hukuku’nda yasal altyapıya kavuşturulan elektronik konişmentonun ülkemizde de yaygın olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Yeni Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer mevzuat, elektronik konişmentonun yasal altyapısını oluşturmakta ise de uygulamaya yönelik sistemlerin, dünyadaki gelişmelerle karşılaştırıldığında henüz başlangıç aşamasında olduğunu söyleyebiliriz.

²² <http://www.gtb.gov.tr/eislemler/uygulamalar> Erişim tarihi: 09.03.2017.